

1974 OKT 23

Népszabadság

78

244

: ZENEI KRÓNIKA :

SÁRKÖZY ISTVÁN HEGEDÜ-
VERSENYÉNEK BEMUTATÓ
ELŐADÁSAT

tomboló tapssal köszöntötte a Zeneakadémia nagytermet zsúfolásig megtöltő közönség. Kivételes alkalom, mert igaz, hogy megbukni szinte lehetetlen nálunk, némi udvarias fogadtatásra minden újdonság számíthat, ennek azonban az az ára, hogy az igazi, az őszinte siker — amikor az új műnek mind az 1200 hallgató tapsol — rendkívül ritka. A szűnni nem akaró tapsorkán többféle megközelítéssel is magyarázható. A leginkább leegyszerűsített válasz bizonytalanság ilyenféle lenne: „Sárközy zenei nyelve könnyen felfogható; más szóval, a mű technikai értelemben nem hat a meglepetés erejével, hallgatás közben bonyodalmakat nem okoz. Következésképpen nem korszerű, mai muzsika.” Szerencsére a zenei műalkotás korszerűségét nem matematikai képletek határozzák meg, hanem az érzelmi, a tartalmi mondanivalók. Vakvágányra juttatná az értékelést, ha valamilyen erre a célra szerkesztett számítógépbe egyszerűen betáplálnánk a zenében alkalmazott új eszközöket, s az összegükön mérnénk egy-egy mű korszerűségét. (Nem az új eszközök alkalmazása, a kísérletezés, hanem a divatos, technicista szemlélet abszolutizálása ellen mondom ezt.)

A sikerről szólva, figyelembe kell venni azt a korántsem elhanyagolható mozzanatot, hogy a versenymű kitűnő szólístaprodukcióban és gondos, megbízható zenekar kísérettel hangzott el. Kovács Dénes nagy művészi igényességgel sajátította el a hálás, virtuóz, az előadó természetes zenei ösztönére, temperamentumára számító szólót, s olyan felszabadultan, anyira otthonosan hegedült, mintha nem is első, hanem huszadik alkalommal játszana el a darabot. Németh Gyula igényes volt mind önmagával,

mind az Állami Hangversenyzenekarral szemben, s lelkesedéssel teremtette meg a mű légkörét.

Ha Beethoven Hegedűversenye szerepelt volna a műsorban, további kommentár fölösleges is lenne. Bemutatóról lévén szó, nyilvánvaló: az előadás segítheti a darab érvényesülését, bár végül is a zeneműnek kell helytállnia önmagáért, azért, hogy mit üzen az alkotó a hangjegyeivel a mai hallgatónak. Kiemelkedően jelentős műről lévén szó, hadd számoljak be róla a szokásosnál részletesebben.

Sárközy István zenéjének anyaga igazi, élő organizmus. Formai világa áttetszően egyszerű, pontosan követhető a zene fejlődésének, kibontakozásának a vonala. Mélységesen etikus, kiérlelt kompozíció. A címe: „egyszerű versenymű” (concerto semplice); alkotói bátorság és sziklaszilárd meggyőződés kell ahhoz, hogy napjaink zenéjében nyíltan vállalja valaki az egyszerűség nem csekély kockázatát. Mintha sokunk feledné Bartók 1930-ból való figyelmeztető szavát: „Mindén igyekezettel azt kell ma keresnünk, amit »zseniális egyszerűség«-nek lehetne nevezni. Minél többen lesznek, akik ennek szentelik erejüket, annál jobban elkerüljük a zűrzavart.” Sárközy tudja ezt, látszólag egyszerű eszközökkel, igazi nagy művészi hatást ér el; valójában azonban nem is olyan egyszerű, s éppen nem leegyszerűsített ez a Hegedűverseny.

Alcíme segít tájékozódni, ám mindenekelőtt a muzsika segít benne. Visszaemlékezés ez a darab a felszabadulást követő első évekre. S ez nem üres jelszó, sőt egyáltalán nem jelige, hanem nagyon Konkrét zenei karakterrel megragadott valóság. A Fényes szelek korának igaz emberi, forradalmi élménye visszhangzik a muzsikában. A Hegedűverseny

mintegy ikerpárja a szerző 10 évvel ezelőtt született Klarinét-szimfóniájának. Míg azonban amott sötét és drámai konfliktusok kavarnak keserű gondolatok kifejezéseként, emitt sokkal áttetszőbb és derűsebb a zene világa. A csak ütőhangszerek által kísért első tételben, a *Sej, a mi lobo-gónkat* dallamának apró töredéke csillan fel hol játékos, hol komolyra váltó érzékeny, illanó hangulatként. A hegedű mozgalmassága az európai zene dallamvilágának ösképletéből sarjad ki. A lassú szakasz — oly rövid, hogy inkább közzene, semmint tétel — a kuruckor kesergőire, a *Tyukodi pajtás*-énekek hangvételére rimel. A „Fényes szelek” légkörét, érzelmi világát a zárótétel teljesíti ki. Nemcsak azért, hogy szinte teljes anyaga ebből a népszerű énekből származik, maga a dallam is felcsendül a tétel közepén lágy fuvalákon, klarinétokon, befejezések pedig — „Holnapra megforgatjuk az egész világot” — harsány trombitán. Ha csak erről volna szó, „plakátzenét” is hallhatnánk. Az egész tétel közepébe mélységesen felszívódott a dal érzelmi világa — legszívesebben azt mondanám: a lelke — s ezzel a valójában igen bonyolult, nem tudatos képzettársításokra számító eljárásával a zeneszerző a fégnap, a ma és a holnap forradalmát kapcsolja össze. Mindez szavakkal sokkal egyszerűbbnek, mi több, szimplának hat. A Hegedűverseny hallgatásának örömeit azonban szavakkal egészen pontosan körülírni lehetetlen; ám vázlatosan, elnagyoltan, s meglehet pontatlanul ábrázolva e zenei műalkotás jelentőségét, a gondolatban, s annak gazdag érzelmi visszatükrözésében látom Sárközy István Hegedűversenye rendkívüli közönségsikerének a forrását.

Breuer János